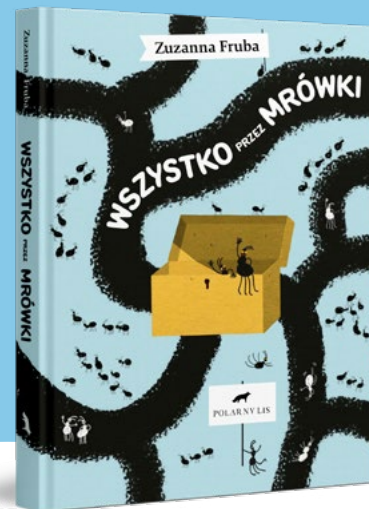

MRÓWKI I LUDZIE

Scenariusz zajęć na podstawie książki Zuzanny Fruby „Wszystko przez mrówki” (Polarny Lis 2026)

Autorka scenariusza: Alicja Szyguła

Grupa docelowa: uczniowie klasy 3 szkoły podstawowej

Czas trwania: 3 jednostki po 45 min

Cele zajęć:

- rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem
- integrowanie przekazu słownego i obrazu
- formułowanie prostych wniosków w oparciu o tekst i ilustracje
- wzmacnianie kompetencji społecznych przez empatyczną obserwację zachowań bohaterów książki
- uświadomienie znaczenia współpracy przez podział zadań oparty na wzajemnym szacunku
- rozwijanie ciekawości wobec najbliższego otoczenia i sąsiadów

Materiały:

Lekcja 1

- książka „Wszystko przez mrówki”
- ok. 20 skrawków czerwonego papieru + 2 wydrukowane zdjęcia pożywienia mrówek faraona (resztki kanapki, ogryzek jabłka itp.)

Lekcja 2

- cytaty i ilustracje z książki - wydruk w formacie A3, masa mocująca lub magnesy
- rekwizyty dla grupy badaczy mrówek: prawdziwe lub tekturowe lupy
- rekwizyty dla grupy badaczy ludzi: papierowe opaski na głowę z czułkami mrówek

- karteczki post-it: połowa oznaczona symbolem lupy, połowa symbolem mrówki
- karty obserwacji - po jednej na ucznia (załącznik 1, 2),

Lekcja 3

- arkusze papieru A3 - po jednym na grupę
- flamastry, kredki, nożyczki, klej
- wycinki z prawdziwych gazet i magazynów - do inspiracji układem graficznym
- kartki A4 do ćwiczenia pisania pytań do wywiadu
- instrukcja wywiadu dla rodziców - 1 egzemplarz na ucznia (załącznik 3)

Metody pracy

Czytanie aktywne i wrażliwe, aktywne przerwy ruchowe, drama i role play, praca w małych grupach, projekt plastyczny, praca w terenie z udziałem rodziców.

Dostosowania dla uczniów ze specjalnymi potrzebami

- **Uczniowie z trudnościami w czytaniu:** pod cytatami zamieszczamy uproszczony rysunek opisujący treść zdania; można też dyskretnie zaproponować przeczytanie zdania na głos.
- **Uczniowie z trudnościami w zapisie:** mogą rysować odpowiedzi lub odpowiadać ustnie. W lekcji 3 mogą odpowiadać za układ graficzny makiety zamiast pisania pytań.

POLARNY LIS

• **Lekcja 3** — wywiad domowy: jeśli dziecko nie ma możliwości przeprowadzenia wywiadu z sąsiadem, może przeprowadzić go z dorosłym członkiem rodziny na temat jego sąsiadów z dzieciństwa.

Lekcja 1 — Eksploracja i lektura

Przygotowanie nauczyciela

Przed lekcją należy zapoznać się z podstawowymi faktami o mrówkach faraona: rozmiar, siedlisko, dieta, sposoby komunikacji (feromony i drgania), organizacja kolonii.

Ze skrawków czerwonego papieru tworzymy w sali 2 szlaki zapachowe długości ok. 3 metrów, niewidoczne na pierwszy rzut oka. Na końcu każdego szlaku ukrywamy zdjęcie jedzenia.

Informacje o mrówkach i eksploracja książki — 5 min

Nauczyciel zapowiada temat, np. „za chwilę poznamy książkę przygodową, w której pojawiają się bohaterowie dwunożni, sześcionożni i skrzydlaci”. Przedstawia pierwsze informacje dotyczące najmniejszych bohaterów książki, czyli mrówek faraona – wielkość, mieszkanie, co jedzą, jak się komunikują. Zachęca do „zamiany w mrówki” i zbadania książki jak tajemniczego przedmiotu. Można książkę oglądać, dotykać i wąchać. Zwracamy uwagę na wyklejkę, zgadujemy treść po tytule i ilustracjach.

Głośna lektura z dramą — 30 min

Nauczyciel czyta książkę głośno. Wskazówki do czytania aktywnego i wrażeniowego:

- Zachęcamy uczniów do głośnego powtórzenia zdania z odpowiednim tonem, mimiką i gestem.
- Zawieszamy głos i prosimy dzieci, by zgadywały, co będzie dalej.
- Wpłatamy pytania sprawdzające rozumienie (np. prosimy o parafrazy lub komentarz).
- Robimy przerwy na dramę — dzieci wchodzą w role:
 - mrówki, dla której ludzie to olbrzymy,
 - dziecka z ciekawością obserwującego mrówki,
 - sąsiadki uwięzionej w kufrze i karmionej przez mrówki,
 - sąsiada Błatego rozmawiającego z papugą (są-

siad szepcze, papuga odpowiada spokojnie i z szacunkiem).

- Jeśli nauczyciel czuje się dobrze w roli opowiadacza, może przetwarzać wybrane fragmenty w żywą opowieść i zachęcać dzieci do opisywania ilustracji.

Przerwa aktywna: szlak zapachowy — 7 min

Nauczyciel wskazuje początek szlaku. Mrówki wędrują rzędem, szukając kolejnych skrawków-śladów aż do celu. Porozumiewają się wyłącznie gestami: sygnalizują znalezisko, transportują wspólnie, dzielą się pokarmem. Zadanie nie polega na prędkości i rywalizacji, lecz na skutecznym nakarmieniu całej grupy.

Zakończenie — 3 min

Zapowiadamy kolejną lekcję, np.: „Jutro profesor Czułka i profesor Lupko będą prowadzić badania naukowe nad mrówkami i ludźmi!”

Lekcja 2 — Naukowcy

Przygotowanie nauczyciela

Przed lekcją należy rozwiesić w sali cytaty i ilustracje z książki. Przygotować 3 pary kartek z kodami do rozgrzewki:

Para 1: „Jeden dźwięk — Pan Dziadek w niebezpieczeństwie”

Para 2: „Dwa dźwięki — Sąsiadka utknęła w kufrze”

Para 3: „Trzy dźwięki — Dziewczynka zatrzaśnięta w domu”

Rozgrzewka: Mrówczy alarm dźwiękowy — 8 min

Ustalamy rodzaj sygnału (np. szuranie stopami, pocieranie dłoni). Uczniowie ustawiają się w rząd. Pierwsza i ostatnia osoba dostaje kartkę z kodem. Metodą głuchego telefonu przekazują sygnał wzdłuż rzędu. Ostatnia mrówka oznajmia, któremu lokatorowi trzeba pomóc. Następuje zmiana pierwszej i ostatniej osoby oraz rozdanie nowej pary kartek. Aktywność nawiązuje do sposobu komunikacji mrówek i jednocześnie jest przypomnieniem bohaterów książki.

Wyjaśnienie zadania i losowanie ról — 5 min
Jedni będą ludźmi badającymi mrówki, drudzy — mrówkami badającymi ludzi. Losowanie karteczek post-it dzieli klasę na dwie grupy:

Symbol lupy → badacze mrówek (otrzymują lupy)

Symbol mrówki → badacze ludzi (otrzymują opaski z czułkami)

Umawiamy się, że osoby używające tych rekwizytów cechuje życzliwa ciekawość i powstrzymanie się od oceniania — bo dobry naukowiec obserwuje, zanim zapisze.

Praca z kartami obserwacji — 20 min

Rozdajemy karty obserwacji (załącznik 1). Obie grupy badają te same kategorie: mieszkanie, pożywienie i sposób jego zdobywania, porozumiewanie się, opiekę nad młodszymi i słabszymi, reagowanie na zagrożenia. Zadaniem jest uzupełniać karty, korzystając z cytatów i ilustracji zawieszonych w sali.

Prezentacja wyników i dyskusja — 10 min

Każda grupa prezentuje swoje najciekawsze odkrycia. Wspólnie szukamy podobieństw i różnic między mrówkami a ludźmi.

Pytania do dyskusji:

- W czym mrówki i ludzie są do siebie podobni? W czym? A co ich różni?
- Czy ocenialiście sąsiadów tak samo na początku i na końcu książki?

Zapowiedź lekcji 3 — 2 min

Informujemy dzieci, że na następnej lekcji stworzą projekt gazety sąsiedzkiej.

Lekcja 3 — Gazeta sąsiedzka

Przygotowanie nauczyciela

Przed lekcją należy przygotować wycinki z prawdziwych gazet lokalnych (różne układy graficzne, rodzaje rubryk) oraz wydrukować instrukcję wywiadu (załącznik 2) w liczbie równej liczbie uczniów. Przed rozpoczęciem pracy podzielić klasę na grupy 3–4-osobowe.

Wprowadzenie — 5 min

Rozmawiamy o tym, czym jest gazeta sąsiedzka:

pisze o ludziach, których znamy, o tym, co dzieje się tuż obok.

Projektowanie makiet w grupach — 20 min

Każda grupa otrzymuje arkusz A3 i materiały plastyczne. Zadanie: zaprojektuj stronę gazety sąsiedzkiej dla swojej kamienicy/ulicy/osiedla.

- tytuł gazety
- co najmniej dwie rubryki (np. wywiady, ogłoszenia, ciekawostki)
- miejsce na zdjęcie lub rysunek

Prezentacja projektów — 10 min

Każda grupa przedstawia swój projekt i tłumaczy wybór rubryk i tytułu. Na koniec wspólnie wybieramy (przez podniesienie ręki): która rubryka byłaby najbardziej przydatna w prawdziwej gazecie sąsiedzkiej?

Omówienie zadania domowego: krótki wywiad z prawdziwym sąsiadem — 8 min

- Dziecko przeprowadza wywiad z opiekunem.
- Sąsiad musi wyrazić zgodę – gazeta ma nieść radość i łączyć
- Dziecko może rysować zamiast pisać, rodzic może notować.
- Gotowy wywiad przynosimy na kolejne zajęcia.

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

**Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego**

Karta obserwacji badacza mrówek

Instytut Badań nad Mrówkami Faraona | Badacz/Badaczka:

.....
Jesteś naukowcem. Twój instytut postanowił zbadać tajemnicze małe owady nazywane MRÓWKAMI FARAONA. Zanotuj spostrzeżenia

- Mieszkanie — Gdzie mieszkają? Pojedynczo czy w grupie? Czy lubią swoje mieszkanie?

-
.....
- Jedzenie — Co jedzą i skąd to biorą? Sami czy razem? Czy dzielą się z innymi?

-
.....
- Porozumiewanie się — Jak dają sobie znać, gdy coś się dzieje? Czy rozumieją się dobrze?

-
.....
- Opieka nad słabszymi — Co robią, gdy ktoś w kolonii potrzebuje pomocy? Pomagają chętnie?

-
.....
- Reagowanie na zagrożenie — Co robią, gdy jest niebezpiecznie? Razem czy każdy osobno?

-
.....
- Coś zaskakującego — Co Cię najbardziej zaskoczyło?

Wniosek naukowy: Czy mrówki i ludzie są do siebie podobni? W czym?

- Moje odkrycie (napisz lub narysuj):
-
.....

Karta obserwacji badacza ludzi

Instytut Badań nad Ludźmi w Ogólności a Szczególnie Sąsiadami | Badacz/Badaczka:

Jesteś mrówką-naukowcem. Twój instytut postanowił zbadać tajemnicze wielkie stworzenia zwane SĄSIADAMI, które mieszkają w tej samej kamienicy. Zanotuj spostrzeżenia

- Mieszkanie — Gdzie mieszkają? Czy jest im wygodnie?

- Jedzenie — Co jedzą i skąd to biorą? Sami czy w grupie? Czy dzielą się z innymi?

- Porozumiewanie się — Jak przekazują sobie wiadomości? Dźwięki, zapachy, dotyk?

- Opieka nad słabszymi — Co robią, gdy ktoś potrzebuje pomocy?

- Reagowanie na zagrożenie — Co robią, gdy coś zagraża? Mają plan?

- Coś zaskakującego — Co Cię najbardziej zaskoczyło?

Wniosek naukowy: Czy mrówki i ludzie są do siebie podobni? W czym?

- Moje odkrycie (napisz lub narysuj):

Instrukcja wywiadu dla rodziców

Twoje dziecko podczas pracy na lekcji zaprojektowało gazetę sąsiedzką. Intencją zadania jest pomóc mu rozwijać kompetencje społeczne. Prosimy, pomóż dziecku umówić się i przeprowadzić wywiad. To może być najbliższy sąsiad lub ktoś, kto mieszka w pobliżu i zgodzi się porozmawiać.

Kilka zasad, o których warto pamiętać

- Zawsze pytamy, czy sąsiad chce porozmawiać. Z szacunkiem przyjmujemy odmowę.
- Zachęć, by to dziecko zadało pytania, możesz notować odpowiedzi. Możecie jednak odwrócić role, dziecko może rysować.
- Gotowe notatki lub rysunki przynosimy na kolejne zajęcia.
- Proponujemy podpisanie materiału imieniem, ale szanujemy odmowę i proponujemy formułę „jeden z sąsiadów”.

Pytania do wywiadu

Można zadać wszystkie, wybrać najciekawsze, zadać własne

- **Czy ma Pan/Pani ulubione zwierzę? Jakie i dlaczego?**

- **Czy hoduje Pan/Pani jakąś roślinę — w domu lub w ogrodzie? Co to za roślina?**

- **Co lubi Pan/Pani robić w wolnym czasie? Jakie ma Pan/Pani hobby?**

- **Jakie jest Pana/Pani najdawniejsze wspomnienie z tego miejsca — z tej ulicy, bloku lub sąsiedztwa?**

- **Gdyby Pan/Pani miał napisać ogłoszenie do gazety sąsiedzkiej — co by to było?**

- **Dodatkowe notatki i rysunki**